
Samvær med demente

BOKOVERSIKT

Forfatterne er psykologer med lang erfaring fra alderspsykiatrien. De henvender seg til pårørende av hjemmeboende demente og hjelpepleiere som arbeider i åpen eldreomsorg.

Boken er tredelt. Først beskrives de vanligste formene for funksjonssvikt og samspillproblemer hos pasienter med mild til moderat demens. Hvordan dette oppleves både for pasient og pårørende/omsorgsgiver, blir tatt opp.

I den andre og mest omfattende delen knyttes denne beskrivelsen opp mot begrepet jeg-funksjoner, hentet fra den såkalte egopsykologien innenfor psykoanalytisk tradisjon. I denne tradisjonen beskrives menneskets psyke som et samspill mellom tre instanser, det-et, jeg-et og overjeg-et. Instansene er abstrakte konstruksjoner, og er ikke noe mer enn en måte å gruppere psykologiske funksjoner på. Det-et representerer de indre kreftene som mennesket drives av (basale biologiske behov, behovet for trygghet og tilhørighet, behovet for mestring og utfoldelse, osv.), overjeg-et representerer internaliserte normer for hvordan man bør være og leve. Jeg-et er psykens handlende instans og formidler i spenningsfeltet mellom indre tilskyndelser og virkelighetens begrensninger og krav. Jeg-funksjonene omfatter bl.a. tenkeevne, dømmekraft, realitetstesting, evne til følelsesmessig tilknytning, impulskontroll og psykologiske forsvarsmekanismer. Jeg-funksjonene er også abstrakte konstruksjoner, og det finnes derfor ikke noen fastlagt liste over jeg-funksjoner. Forfatterne bruker Bellak og medarbeideres inndeling av jeg-funksjonene som disposisjon for gjennomgangen av ulike former for funksjonssvikt ved demens. Hvert kapittel innledes med en kort definisjon av den aktuelle jeg-funksjonen. Deretter følger en beskrivelse av hvordan denne svikter ved demens.

Så kommer en liste med eksempler på hvordan man som pårørende eller omsorgsarbeider rent praktisk kan prøve å kompensere for de aktuelle funksjonsutfallene. Disse praktiske rådene omtales som jeg-støttende atferd. Dette uttrykket er hentet fra psykoterapeutisk terminologi, der jeg-støttende intervensjoner er tiltak som prøver å kompensere for pasientens funksjonssvikt, mens jeg-styrkende intervensjoner er tiltak som utfordrer pasienten til selv å mestre bedre. Det gjøres ikke noe forsøk på å klargjøre denne terminologien. Likevel formidles det at den jeg-støttende atferden skal praktiseres etter prinsippet «så mye som nødvendig, så lite som mulig».

Bokens siste del er en kortfattet innføring i egopsykologien. Avslutningsvis står et lite kapittel om ulike demenssykdommer og utredning av disse.

Grunnideen er å gjøre ulike typer funksjonssvikt ved demenssykdommer forståelige i en koherent psykologisk terminologi og å utlede praktiske behandlings- og håndteringsråd fra denne referanserammen. Ideen er ikke original, men like fullt god, og boken inneholder mange gode råd om praktisk behandling og håndtering av pasienter med demenssykdom. Forfatterne formidler også en respektfull grunnholdning til så vel pasienter som pårørende og deres lidelse.

Jeg synes imidlertid ikke boken er like vellykket rent pedagogisk. Det redegjøres ikke for tenkningen som ligger til grunn for abstraksjonene og den psykologiske begrepsdannelsen, og det egopsykologiske begrepsapparatet blir hengende litt i luften i den kortfattede fremstillingen.

Det er også vanskelig å finne noen indre sammenheng i listene over jeg-støttende atferd ved ulike former for funksjonssvikt hos den demente. Dette inviterer i noen grad til å lete etter spesifikke enkeltråd, fremfor å lete etter en tenkning og en holdning, selv om forfatterne uttrykkelig skriver at det «ikke er mulig å følge alle rådene i boka slavisk, og det er lov å gjøre feil».

Demenssykdom setter livets store spørsmål på dagsordenen. Forfatterne berører noen av disse i kapitlet om *Jegets innerste vesen*. Her finnes det knapt noen fasit, og måten man deler spørsmålene på, er kanskje vel så viktig som svarene man prøver å gi. Det er prisverdig at forfatterne tar dette opp, selv om deres egen fremstilling virker noe tynn.

Boken avsluttes med noen sentrale referanser og en oversikt over nyttige adresser.

Alt i alt en innholdsrik, liten bok som det ikke er så lett å orientere seg i.

SjurSeim

Blakstad sykehus

Asker

Publisert: 10. oktober 2002. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 21. juli 2026.